

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

16.3.2017

ΥΠΟΒΡΥΧΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ, 2016

Κατά τον Νοέμβριο-Δεκέμβριο του 2016, διενεργήθηκε, στο πλαίσιο τριετούς προγράμματος, υποβρύχια αναγνωριστική έρευνα στις ανατολικές ακτές της Σαλαμίνας, συγκεκριμένα στην περιοχή Αμπελακίου-Κυνόσουρας, ως συνεργασία μεταξύ της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων (Ε.Ε.Α.) του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, υπό την διεύθυνση της Προϊσταμένης της Εφορείας Δρος Αγγελικής Σίμωνι, και του Ινστιτούτου Εναλίων Αρχαιολογικών Ερευνών (Ι.Ε.Ν.Α.Ε.), υπό την διεύθυνση του Καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και Προέδρου του Ινστιτούτου κ. Γιάννου Λώλου, με την συμμετοχή του Εργαστηρίου Θαλάσσιας Γεωλογίας και Φυσικής Ωκεανογραφίας του Πανεπιστημίου Πατρών, υπό τον Καθηγητή κ. Γιώργο Παπαθεοδώρου και με κύρια οικονομική υποστήριξη από το Βρετανικό Ίδρυμα Honor Frost.

Ας σημειωθεί, ότι αυτή είναι η πρώτη συστηματική υποβρύχια έρευνα, η οποία εγκαινιάζεται, από Ελληνικούς φορείς (με 20μελή επιστημονική ομάδα), σε βεβαρμένο θαλάσσιο περιβάλλον, αλλά σε χώρο μείζονος ιστορικής σημασίας.

Κύριο πεδίο της έρευνας του 2016 αποτέλεσε το εσώτερο (δυτικό) τμήμα του Όρμου του Αμπελακίου. Πρόκειται για τον εμπορικό και πιθανότατα πολεμικό λιμένα της Κλασικής και Ελληνιστικής πόλης-δήμου της Σαλαμίνας, τον σημαντικότερο και πλησιέστερο του Αθηναϊκού κράτους, μετά από τους τρεις λιμένες του Πειραιώς (Κάνθαρο, Ζέα, Μουνιχία). Πρόκειται, ακόμη, για τον χώρο συγκέντρωσης τμήματος του ενωμένου Ελληνικού στόλου την παραμονή της μεγάλης ναυμαχίας του 480 π.Χ., ο οποίος γειτνιάζει με τα σημαντικότερα μνημεία της Νίκης: το *πολυάνδρειον* (τύμβο) των Σαλαμινομάχων και το *Τρόπαιον*, επί της Κυνόσουρας. Αναφορές στον αρχαίο λιμένα της Σαλαμίνας απαντούν στα έργα του γεωγράφου Σκύλακος (του 4^{ου} αι. π.Χ.), του γεωγράφου Στράβωνος (του 1^{ου} αι. π.Χ.-1^{ου} αι. μ.Χ.) και του περιηγητή Πανσανία (του 2^{ου} αι. μ.Χ.).

Από την έρευνα επιβεβαιώθηκε ότι και στις τρεις (3) πλευρές του Όρμου του Αμπελακίου (βόρεια, δυτική και νότια) διατηρούνται καταβυθισμένες αρχαιότητες, οι οποίες σταδιακά βυθίζονται και αναδύονται, ανάλογα με την μεταβολή της στάθμης της θάλασσας, η πτώση της οποίας, ιδιαίτερα τον μήνα Φεβρουάριο, φθάνει το μισό μέτρο (!).

Στα αρχαία κατάλοιπα που αναγνωρίστηκαν στον αιγιαλό και σε ρηχά ύδατα περιλαμβάνονται: λιμενικές δομές, οχυρωματικές κατασκευές και διάφορες κτηριακές εγκαταστάσεις. Μετά από αεροφωτογράφιση, φωτογραμμετρική επεξεργασία και τοπογραφική και αρχιτεκτονική τεκμηρίωση όλων των ορατών στοιχείων, προέκυψε ο πρώτος ενάλιος αρχαιολογικός χάρτης της περιοχής, που θα αποτελέσει την βάση για την συνέχιση της έρευνας κατά τα επόμενα έτη.

Παράλληλα, εξελίχθηκε και η γεωφυσική και γεωαρχαιολογική έρευνα, από την ομάδα του Πανεπιστημίου Πατρών, με την χρησιμοποίηση, σε πρώτη φάση, ηχοβολιστή πλευρικής σάρωσης, θαλάσσιου μαγνητόμετρου και συστήματος συρόμενης υποβρύχιας κάμερας, με στόχο τον εντοπισμό στοιχείων αρχαιολογικού ενδιαφέροντος στον πυθμένα και τον προσδιορισμό της ακτογραμμής του Όρμου κατά την Κλασική εποχή. Τα υψηλής ποιότητας ψηφιακά δεδομένα που συλλέχθηκαν αναμένεται να συμβάλουν σημαντικά στην ανασύνθεση της παράκτιας παλαιογεωγραφίας της περιοχής.

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει θαλάσσια (εν μέρει βαλτώδης) έκταση στην βορειοδυτική πλευρά του Όρμου, η οποία φαίνεται να αποτελεί προστατευμένη περιοχή. Ορίζεται, στα νότια, από μακρό τοίχο (βραχίονα) εντυπωσιακού μήκους (160 μ. περίπου), στο πέρας του οποίου υπάρχει κυκλικός αμυντικός πύργος διαμέτρου 7 μ. (τύπου γνωστού από άλλους οχυρωμένους λιμένες), και στα ανατολικά, από νεώτερο μώλο (μήκους 48 μ.), κατασκευασμένο με αρχαίο οικοδομικό υλικό, ενδεχομένως επάνω σε αρχαίο υπόβαθρο.

Στα δυτικά του νεώτερου μώλου αποκαλύφθηκε, με επιφανειακό καθαρισμό, σειρά μεγάλων καλά λαξευμένων δόμων, στον άξονα Β.-Ν. και σε μήκος 12 μ. περίπου, που φαίνεται να ανήκει σε στιβαρή και επιμελημένη κτηριακή ή άλλη δομή, πιθανώς δημοσίου χαρακτήρα. Σε κάποια απόσταση δυτικότερα, τεκμηριώθηκε η ύπαρξη μεγάλης επιμήκους κατασκευής, διαστάσεων 21 x 9,20 μ. περίπου.

Από τα κατάλοιπα που εντοπίστηκαν στη νότια πλευρά του Όρμου, ξεχωρίζουν, από τα δυτικά προς τα ανατολικά, λιθορριπές (κυματοθραύστες), μώλος μήκους 40 μ. και μακρός τοίχος (μήκους 30 μ. περίπου) παράλληλος προς την ακτή, με συναπτόμενη τετράγωνη πυργοειδή (;) κατασκευή, διαστάσεων 6 x 6 μ.

Τέλος, στο πλαίσιο της εναρκτήριας έρευνας πραγματοποιήθηκε περισυλλογή επιφανειακών χαρακτηριστικών ευρημάτων στη βόρεια και στη δυτική πλευρά του Όρμου. Απέδωσε πλήθος θραυσμάτων εμπορικών (οξυπύθμενων) αμφορέων και άλλων αγγείων διαφόρων περιόδων, 1 χάλκινο νόμισμα Κορίνθου του 4^{ου} αι. π.Χ. και μικροαντικείμενα. Το μεγαλύτερο ποσοστό της επιφανειακής κεραμικής χρονολογείται στην Κλασική και στην Ελληνιστική εποχή και οπωσδήποτε συνδέεται με την λειτουργία των κύριων εγκαταστάσεων του λιμένος της Σαλαμίνας κατά τις ακμαιότερες φάσεις της Αθηναϊκής ιστορίας.

Σαλαμίς. Αποψη του Όρμου του Αμπελακίου, από τα νοτιοδυτικά (Φωτογρ. Χρ. Μαραμπέα).

Σαλαμίς. Μακρός τοίχος (βραχίονας), μήκους 160 μ. περίπου, στο βορειοδυτικό τμήμα του Όρμου του Αμπελακίου (Αεροφωτογραφία Β. Μεντόγιαννης).

Σαλαμίς. Κυκλικός πύργος (διαμ. 7 μ.), από την οχύρωση του Κλασικού λιμένος, στον Όρμο του Αμπελακίου (Αεροφωτογραφία Β. Μεντόγιαννης).

Σαλαμίς. Τμήμα θεμελίωσης στιβαρής κτηριακής ή άλλης κατασκευής της Κλασικής περιόδου, δίπλα σε νεώτερο μώλο από αρχαίο δομικό υλικό, στην βόρεια πλευρά του Όρμου του Αμπελακίου (Φωτογρ. Χρ. Μαραμπέα).